

MÄNTTÄ-VILPPULA TAIDEKAUPUNKI

"mukavan pieni ja idylline mesta"

HYVINVOINTIKERTOMUS 2022

Dokumentin sisältö

TIIVISTELMÄ

JOHDANTO

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023

3 Strategian painopisteet ja linjaukset

4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

5 Hyvinvointisuunnitelma

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

6 Suunnitelman laatijat

7 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä

TIIVISTELMÄ

Kunnan Hyte-kertoimen tulosindikaattorit ovat **koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 vuotiaat**, (/ % vastaavan ikäisestä väestöstä), **kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot** 65-vuotta täyttäneillä (/10 000 vastaavan ikäistä), **työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 vuotiaat** (% vastaavan ikäisestä väestöstä), **toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64 vuotiaat** (% vastaavan ikäisestä väestöstä), **8. ja 9. luokan oppilaat, jotka kokevat terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi** (% oppilaista), **8. ja 9. luokan oppilaiden ylipaino** (% oppilaista).

Mänttä-Vilppulassa **tulosindikaattorien keskiarvo on ollut nousussa v 2022**, **prosessi-indikaattorien keskiarvo taas laskussa**. Hyte-kerroin 0-100 myös laskusuuntainen. Toisaalta osa Teaviisarin tiedonkeruusta on vielä kesken.

Tulosindikaattoreista (huom tulokset vuodelta 2021 vasta tiedossa) kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot ovat tulokseltaan parantuneet, samoin 8. ja 9. luokkalaisten ylipainotilanne. Työkyvyttömyyseläkkeissä (25-64 vuotiaat) ja toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden (25-64 vuotiaat) joukoissa ei ole tapahtunut suurtakaan muutosta, vaan luvut ovat pysyneet lähes ennallaan.

8. ja 9. luokan oppilaiden kokemus omasta terveydentilastaan on huonontunut edelleen ja koulutuksen ulkopuolelle jääneiden luku on nousussa.

JOHDANTO

Hyvinvointityön perusteet ovat kuntalaissa (410/2015 1), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021 6) säädetyssä laissa, liikuntalaissa (390/2015 1), kuntien kulttuuritoiminnan laissa (166/2019 7-8) sekä kuntalaissa (37). Lyhyesti näiden mukaankunnan tehtävä on asukkaidensa hyvinvoinnin ja alueensa elinvoiman edistäminen, asukkaiden palvelujen järjestäminen ja seuraaminen taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Kunnan on seurattava asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia, nimettävä vastuutahojasekä tehdä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, huomioitava kulttuuritoiminta osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kunnan on asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja arvioitava niitä.

Mänttä-Vilppulassa on toiminut kaupunginhallituksen (30.08.2021 251) nimeämä hyvinvointityöryhmä. Siinä mukana ovat olleet johtoryhmä, palveluohjaaja (osa-aikainen hyvinvointikoordinaattori), työllisyyspalvelupäällikön, nuorisopalvelupäällikön ja liikuntapalvelupäällikön sekä luottamushenkilöiden edustajan. Kaupunginhallitus päätti kutsua hyvinvointityöryhmän jäseniksi Mäntänvuoren Terveys Oy:n ohjausryhmän Mänttä-Vilppulan edustajat ja Mäntänvuoren Terveys Oy:n nimeämät edustajat.

Vuonna 2022 päätettiin palkata kokoaikainen hyvinvointikoordinaattori alkaen vuodesta 2023, jolle siirtyy jatkossa kokonaan tehtävät palveluohjaajalta.

Vuoden 2022 hyvinvointikertomuksessa on käytetty viimeisintä käytössä olevaa tilastotietoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuoden 2022 tilastoja ei ole vielä raportin laatimisaikana julkaistu. (Osa tilastoista on saatu Mänttä-Vilppulan kaupungin ja palveluntarjoajien omista tietojärjestelmistä ja ovat näin ollen Mänttä-Vilppulan epävirallista tilastotietoa.) Vertailukuntia on aiemmin olleet Pirkanmaan lisäksi Ylä-Pirkanmaan seutukunta, Keuruu, Orivesi ja Jämsä.

OSA I VÄESTÖN HYVINVOINNIN TILA VUONNA 2022

Talous ja elinvoima

Asukasmäärä laskee Mänttä-Vilppulassa, mutta kasvaa Pirkanmaalla

Vuoden 2022 lopussa tilastokeskuksen mukaan Mänttä-Vilppulan asukasmäärä oli 9 360 henkilöä, eli 207 henkeä vähemmän kuin vuonna 2021. Väestöennusteen mukaan kaupungin asukasmäärä jatkaa laskuaan ja vuonna 2040 Mänttä-Vilppulassa on noin 7361 asukasta. Lähtömuuttoliike on ennustettu suuremmaksi tulevaisuudessa. Vuonna 2021 tosin tulomuuttoliike oli positiivinen, +14 henkeä. Laskeva asukasluku on trendinä myös Mänttä-Vilppulan verrokkikunnissa, Keuruulla, Orivedellä ja Jämsässä sekä Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa. Koko Pirkanmaan asukasmäärä sen sijaan kasvaa tasaiseen tahtiin Tampereen kaupunkiseudun johdolla.

Kaupungin väestöllinen huoltosuhde jatkaa kasvuaan

Kaupungin väestöllinen huoltosuhde kasvaa joka vuosi. Vuonna 2022 demografinen huoltosuhde oli 95,8. Vuonna 2021 Mänttä-Vilppulassa oli noin yhdeksänkymmentäkolme (92,9) huollettavan ikäistä sataa (100) työkäistä kohden. Vuonna 2020 vastaava luku oli 89,4. Luku kertoo 65 vuotta täyttäneiden asukkaiden määrän kasvusta.

Huoltosuhde kasvaa myös Mänttä-Vilppulan verrokkikunnissa. Pirkanmaan huoltosuhde sen sijaan on pysynyt samana ja se on huomattavasti alempi kuin Mänttä-Vilppulan ja sen verrokkikuntien huoltosuhde (Pirkanmaa 2022 luku oli 59,3. 2021 ja 2020 luku oli 60,0).

		2021	2022
Huoltosuhde, demografinen infoind.761	Pirkanmaa	60,0	59,3
	Jämsä	82,9	84,4
	Keuruu	92,5	94,5
	Mänttä-Vilppula	92,9	95,8
	Orivesi	83,0	84,5

Taidekaupungissa yksinhuoltajaperheet muodostavat neljäsojan kaupungin perheistä

Mänttä-Vilppulassa yhden vanhemman lapsiperheiden osuus kaupungin kaikista lapsiperheistä on verrokkikuntia huomattavasti suurempi. Vuonna 2021 määrä nousi hieman edellisvuoteen verrattuna ja on ollut koko ajan kasvussa. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä;

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pirkanmaa	20,3	20,7	20,8	21,2	21,5	22,4	22,8	23,2	23,2	
Ylä-Pirkanmaa	20,3	20,8	22,1	22,5	23,3	23,6	23,6	23,7	24,5	
Jämsä	21,1	21,7	22,3	22,7	23,1	23,8	23,9	24,1	25,2	
Keuruu	21,5	20,7	21,5	22,0	21,8	24,4	23,7	23,8	24,3	
Mänttä-Vilppula	22,5	23,1	24,6	25,9	25,4	26,7	25,9	26,7	27,2	
Orivesi	20,1	21,0	20,9	22,1	23,2	22,5	22,4	24,3	22,7	

Verotulot

Vuoden 2022 verotulojen kertymä oli kokonaisuudessaan oli vm.fi mukaan 44,5 miljoonaa euroa. Verotulot nousivat vuodesta 2021, jolloin kertymä oli 39,5 miljoonaa euroa. Verotulojen korkeutta on selittänyt sekä kaupungin tuloveroprosentti, että asukkaiden palkkataso.

Verotulot asukasta kohden Mänttä-Vilppulassa vuonna 2020 olivat 4313 ja vuonna 2021 4718.

Työttömyys ja toimeentulotuki

Vuoden 2021 keväällä aloitettiin työllisyyden kuntakokeilu, jossa pitkäaikaistyöttömät, nuoret alle 30-vuotiaat ja maahanmuuttajat saavat tehostetusti työllisyyttä edistävää tukea. Kokemukset ovat olleet rohkaisevia, asiakasohjaus on tehostunut. Asiakkaat arvostavat kasvokkaista palvelua ja nimettyä OMA-valmentajaa.

Työttömien osuus työvoimasta Mänttä-Vilppulassa oli Sotkanetin mukaan vuonna 2022 8,6%.

Työttömien osuus työvoimasta Mänttä-Vilppulassa oli Sotkanetin mukaan vuonna 2022 8,6%.

Työttömät, % työvoimasta;

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pirkanmaa	13,1	14,3	15,2	15,4	12,2	9,5	9,2	13,2	10,6	8,6
Ylä-Pirkanmaa	11,3	12,9	13,8	13,5	10,7	8,6	8,1	11,3	9,0	8,3
Jämsä	15,4	16,3	17,0	17,1	14,3	12,3	11,8	14,3	13,2	12,8
Keuruu	12,7	14,1	15,6	14,9	12,5	10,6	10,1	12,5	10,1	8,7
Mänttä-Vilppula	12,7	14,4	14,5	14,3	11,9	9,8	9,1	12,4	9,9	8,6
Orivesi	11,8	13,2	13,7	13,6	11,2	8,4	8,7	11,4	10,1	8,6

Vaikeasti työllistyviä eli rakennetyöttömyyttä, % 15-64 vuotiaista on Mänttä-Vilppulassa n. 4 %. Pirkanmaan hyvinvointialueella luku oli vuonna 2022 3,8 % ei laskusuuntainen. Mänttä-Vilppulassa 18-24 vuotiaista nuorista 3,3 % oli vuonna 2021 saanut pitkäaikaisesti toimeentulotukea. Vuonna 2020 luku oli pienempi, 2,9 %. Suunta on ollut aiemmin Mänttä-Vilppulassa laskeva vuodesta 2017 vuoteen 2019 asti. Vuoden 2022 tilasto ei ole saatavilla.

Päinvastoin kun nuorten kohdalla, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden 25 - 64-vuotiaiden (tulosindikaattori, hyte-kerroin) määrässä ei ole Mänttä-Vilppulassa tapahtunut suurta muutosta vuonna 2021 edellisiin vuosiin verrattuna. Vuoden 2022 tilasto ei ole saatavilla. Kuitenkin muualla Pirkanmaan hyvinvointialueella toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavia työikäisiä on vähemmän.

Kelan etuuksien saajat ja maksetut etuudet

Mänttä-Vilppula

Aika	Etuus	Saajat	Maksetut etuudet euroa	Euroa/saaja
2022-12	Perustoimeentulotuki	188	82 874	461,38

Lapset, varhaisnuoret ja lapsiperheet

Iso osa lapsista ja varhaisnuorista oli vuonna 2021 tyytyväisiä elämäänsä kouluterveyskyselyn mukaan. Elämään tyytyväisyys oli kuitenkin tytöillä vähentynyt vuodesta 2019 sekä ala-asteella että yläasteella, pojilla päin vastoin tyytyväisyys oli kasvanut. Yksinäisyys ja ahdistuneisuus oli yleistynyt vuonna 2021 sekä ala- että yläkouluikäisten keskuudessa. Myös tässä on selkeä ero sukupuolten välillä, tyttöjen ahdistuneisuus on kasvanut. Vuonna 2021 30,1 % tytöistä koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta kun lukema poikien osalta oli 7,9 %.

Koronapandemian vaikutukset näkyvät kasvaneena ahdistuneisuutena. Sama suunta näkyy muissa vertailukunnissa. Ahdistuneisuuden noususuunta on ollut näkyvillä jo ennen koronapandemiaa. Yläkouluikäisten mielenterveyteen liittyvä tilanne on heikentynyt merkittävästi viiden vuoden aikana. Vaikein tilanne näyttää olevan Pirkanmaan reuna-alueilla ja pienemmissä kunnissa. Samoilla alueilla nuoret raportoivat myös oman terveydentilansa keskimääräistä huonommaksi.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta, % 8. ja 9. luokan oppilaista;

	2017	2019	2021	2022
Pirkanmaa	12,5	12,5	20,7	
Ylä-Pirkanmaa	10,6	9,8	21,9	
Jämsä	11,3	14,4	17,6	
Keuruu	11,1	8,3	17,1	
Mänttä-Vilppula	8,6	12,2	15,8	
Orivesi	14,6	12,0	19,1	

Kohtalainen tai vaikea
ahdistuneisuus, % B. ja
9. luokan oppilaista
(T) (VÄH-A) (VÄH-K)

Kouluterveyskyselyn mukaan yksinäisyyden kokemus on myös kasvanut vuonna 2021 sekä ala-asteella että ylä-asteella. Jälleen tytöillä on enemmän yksinäisyyden kokemuksia kuin pojilla.

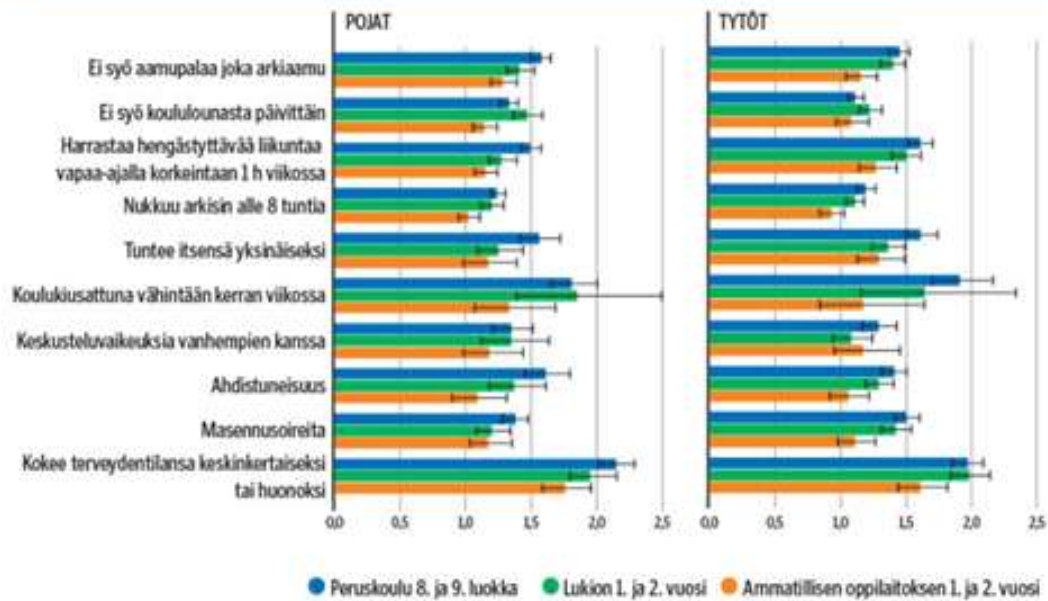
Aiempaa useampi yläkouluikäinen sen sijaan kokee, että heillä on läheinen ystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioista; Niiden 8. Ja 9. luokkalaisten määrä jolla ei ole yhtään läheistä ystävää on vähentynyt vuonna 2021.

Vuonna 2021 noin 20% yläkouluikäisistä oli ylipainoisia. Ylipainoisten osuus on laskenut vuoteen 2019 verrattuna, mutta trendi on ollut nouseva vuodesta 2013 lähtien.

Lääkärilehden mukaan (16/2021) nuorten ylipainon ehkäisemiseksi on tärkeää tunnistaa ja ehkäistä ylipainoa lisääviä tekijöitä jo varhain sekä tunnistaa lapsia ja perheitä, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Liikkumista ja terveellistä ravitsemusta edistävät toimet varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tasoittavat perhetaustasta johtuvia eroja. Nuorten ylipainon ehkäisyssä tarvitaan yhteistyötä ja yhteiskunnallisia toimia.

Nuoren ylipainon yhteys elintapoihin ja hyvinvointiin

Ylipainon (itse raportoitujen pituus- ja painotietojen perusteella ISO-BMI ≥ 25 kg/m²) yhteys terveyteen, hyvinvointiin ja terveyskäyttäytymiseen pojilla ja tytöillä kouluasteittain (OR, 95 %:n LV). Lähde: THL Kouluterveyskysely 2019.

<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperäistutkimukset/ylipainon-ja-elintapojen-yhteys-selittyy-osittain-nuoren-sosioekonomisilla-tekijoilla/>

Lihavuuden yleisyys (%) 13 - 16-vuotiailla (T) (VÄH-A) (VÄH-K)

12.70

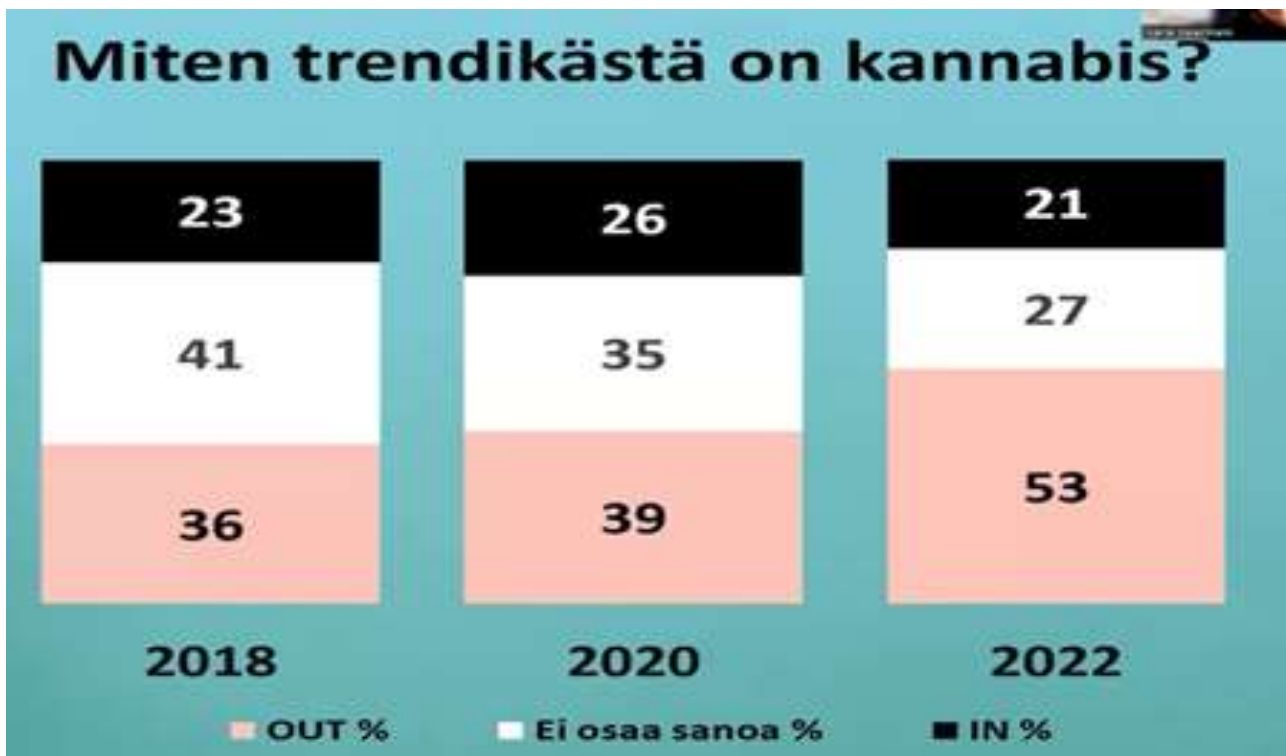
Lihavuus on yleistynyt ja kuntakohtaiset erot ovat merkittäviä. Ylipaino on lisääntymässä, myös Move-mittauksissa näkyy toimintakyvyn huononeminen.

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVEI-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky (T)

12,11

Yhä useampi yläkouluikäinen kokee terveydentilansa huonoksi (tulosindikaattori, hyte-kerroin). Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisista 27,9 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Vuonna 2019 osuus oli 21,6 % ja vuonna 2017 11 %. Tupakointi ja humalahakuinen juominen yläkouluikäisillä on vähentynyt vuonna 2021. Samoin huumekekoilut ovat vähentyneet. Nuorten kulttuuri ja päihteet selvitys (Ehyt ry) vuonna 2022 osoittaa, että päihteettömyys on jo trendikästä:

VÄESTÖTIETOJA: MÄNTTÄ-VILPPULA (KOKO MAA)

TEAviisari 2021

Lastensuojeluilmoitus on pyyntö sosiaalipalveluille selvittää lapsen tilanne, kun on noussut huoli lapsen hyvinvoinnista. Suunta ilmoitusten määrässä on ollut laskeva vuodesta 2015.

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2021 Mänttä-Vilppulassa 186 kpl.

Lastensuojeluilmoituksia on voitu tehdä samasta lapsesta useita. Vuoden 2022 tilasto ei ole saatavilla.

Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen alle 14-vuotiaiden osuus 1000 vastaavan ikäistä kohden oli vähentynyt vuonna 2019 neljään edelliseen vuoteen verrattuna, mutta noussut taas hieman vuonna 2020.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17 vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut hieman. Vuonna 2017 se oli 1,4 % ja vuonna 2021 1,9 % vastaavan ikäisistä kuntalaisista. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Nuoret ja nuoret aikuiset

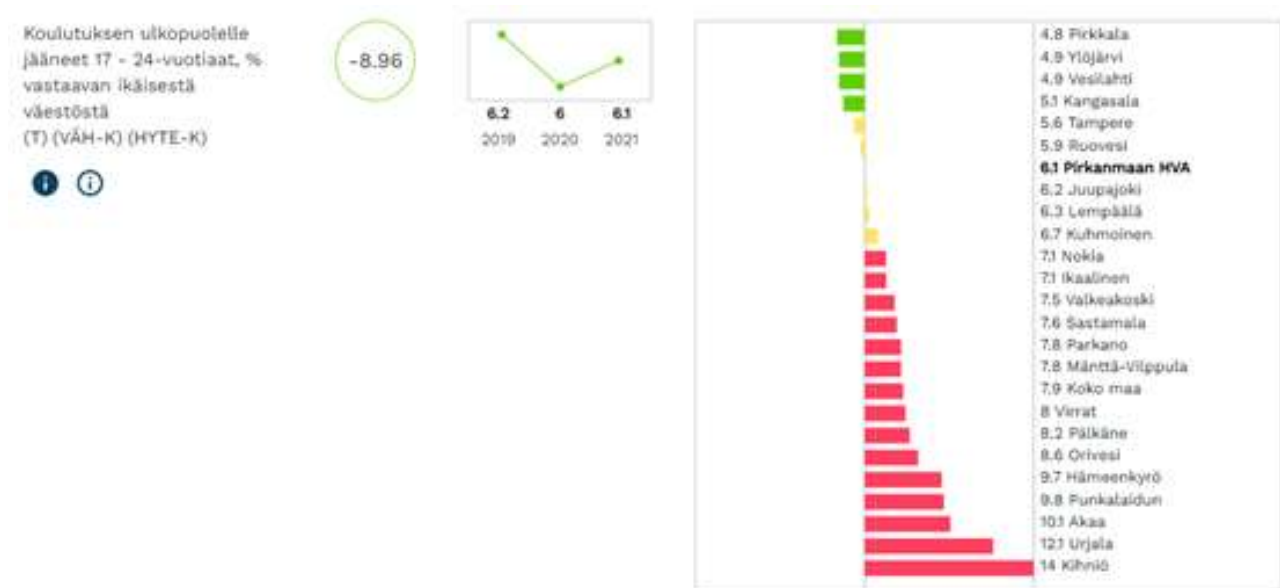
Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 vuotiaiden osuus (tulosindikaattori, hyte-kerroin) oli Mänttä-Vilppulassa vuonna 2019 7,4 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli matalin vertailukuntiin verrattuna. Suunta on ollut laskeva vuodesta 2017 lähtien jolloin osuus oli 11,0 prosenttia. Uudempaa tilastotietoa ei ole kertomukseen saatavilla.

VÄESTÖTIETOJA: MÄNTTÄ-VILPPULA (KOKO MAA)

TEAviisari 2022

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorien määrä vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2021 koko Pirkanmaan alueella 6,1%. Mänttä-Vilppulassa 7,8% (yht 46 hlöä), Jämsän, Keuruun ja Oriveden prosentiosuudet olivat suuremmat. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Vuonna 2020 nuorisotyöttömyys 18-24 vuotiaiden joukossa nousi Mänttä-Vilppulassa jyrkästi 20,9 prosenttiin, mutta vuonna 2021 nuorten työttömyysaste laski Sotkanetin mukaan 14,3 prosenttiin. Vuoden 2022 luku Mänttä-Vilppulassa oli 11,1 prosenttia (Sotkanet 3/2023).

Nuorten aktivointiaste oli Mänttä-Vilppulassa hyvällä tasolla; Vuonna 2022 38,6 %. Vuonna 2021 (1-11/2021) aktivointiaste oli 35,3 % (v. 2020 31,5 %). Nuorten aktivointiasteella tarkoitetaan sitä, kuinka iso osa työttömistä nuorista on työllistymistä edistävissä palveluissa kuten esimerkiksi työkokeilussa tai palkkatukityössä.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden 18-24 vuotiaiden nuorten osuus laski vuonna 2017 aikaisempien vuosien 6-7 prosentista noin 3 prosenttiin. Pienempi toimeentulotuen tarve on jatkunut tämän jälkeen vuoteen 2019 saakka, jolloin toimeentulotukea saaneiden osuus oli 2,9 % vastaavan ikäisistä nuorista. Vuonna 2020 osuus nousi 3,4 % ja 2021 luku pysyi lähes samana, 3,3 %. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Työkyvyttömyyseläkettä mielenterveyden ja käyttäytymien häiriöiden vuoksi saaneiden 16-24 vuotiaiden osuus on pysynyt samana verraten vastaavaan ikäiseen väestöön, vuonna 2021 (1,7 %) vuodesta 2020 (1,7 %). Samaa tasoa kuin Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18 - 34-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (T) (VÄH-A)

Ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on vähentynyt 15,6 prosenttiin (2019: 18,4 %) . Ammatillisen oppilaitoksen oppilaiden hyvinvointipalveluihin on lisätty mielenterveystyön panoksia. Työllä näyttää olleen positiivisia vaikutuksia. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Lukion 1. ja 2. luokan oppilaiden kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus on kasvanut vuodesta 2013 (11,9%) vuoteen 2021 saakka, jolloin ahdistuksesta kärsivien osuus oli 23,2%. Koronapandemian vaikutus näkyy kasvaneena ahdistuneisuutena. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla. Suunta on huolestuttava, tämä näkyy myös terveydentilan kokemisessa.

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (T) (VÄH-A) (VÄH-K)

Toisen asteen opiskelijoiden määrä, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää, on kasvanut sekä ammattikoulussa että lukiossa vuonna 2021, etenkin lukiossa kasvu on ollut suuri (vuonna 2021 18,2 % ja vuonna 2019 12,8 %).

VÄESTÖTIETOJA: MÄNTTÄ-VILPPULA (KOKO MAA)

2,6 (6,0)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2021)

2,8 (5,3)

Tupakoi päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2021)

39,5 (34,4)

Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2021)

TEAviisari 2021

Työikäiset

Toimeentulotukea saavien 25-64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut kaupungissamme. Vuodesta 2018 sen osuus on ollut korkeampi Mänttä-Vilppulassa kuin verrokkikunnissa. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien 25-64-vuotiaiden osuus (tulosindikaattori, hyte-kerroin) vastaavan ikäisestä on pysynyt samalla tasolla (2,8 %) 2018 lähtien ja laskenut vuodesta 2015 (3,2 %).

Sairauspäivärahaa saaneiden 25-64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on Mänttä-Vilppulassa ollut korkeampi verrokkikuntiin nähden. Määrä on pysynyt tasaisena vuosien 2017 ja 2019 välillä mutta vuonna 2020 sairaspäivärahaa saaneiden osuus nousi. Tuhatta vastaavan ikäistä kohden sairauspäivärahaa sai vuonna 2020 159,4 henkilöä. Kasvua vuosien 2020 ja 2021 oli kaikilla verrokkikunnilla. Suurimmat nousut ovat tapahtuneet verrokkikunnissa Jämsä ja Keuruu. Kaksi yleisintä syytä sairauspäivärahan saamiselle ovat tuki- ja liikuntaelin- sekä mielenterveysperusteiset syyt. Koronan vuoksi pidetyt sairauslomat ovat myös osaltaan syynä kasvuun.

Vuoden 2022 kasvu sairauspäivärahaa saaneiden kokonaismäärässä saattoi johtua osin koronaviruksen aiheuttamista sairauksista. Samalla koronaviruksen aiheuttamat sairaudet nousivat kuuden yleisimmän sairauspäivärahan perusteena olleen sairausryhmän joukkoon. Koko maassa tuki- ja liikuntaelinten sairauksien perusteella päivärahaa saaneiden osuus jatkoi pienenemistään vuonna 2022. <https://tutkimusblogi.kela.fi/arkisto/6874>

Mänttä-Vilppulassa 25-64-vuotiaista sai sairauspäivärahaa mielenterveysperusteisesti 38,8 henkilöä tuhatta vastaavan ikäistä kohden vuonna 2021. Luku on ollut nousussa koko ajan, vuonna 2019 tapahtui pieni elpymä. Verrokkikunnissa on tapahtunut samansuuntaista kehitystä.

Mielenterveysperusteisesti
sairauspäivärahaa saaneet
25 - 64-vuotiaat / 1 000
vastaavan ikäistä
(T)

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiaiden määrässä (tulosindikaattori, hyte-kerroin) ei ole Mänttä-Vilppulassa tapahtunut suurta muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2021 osuus oli 11,0 % ja vuonna 2020 osuus oli 10,8 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus oli kuitenkin korkein verrokkikuntiin (n. 8 %) verrattuna. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

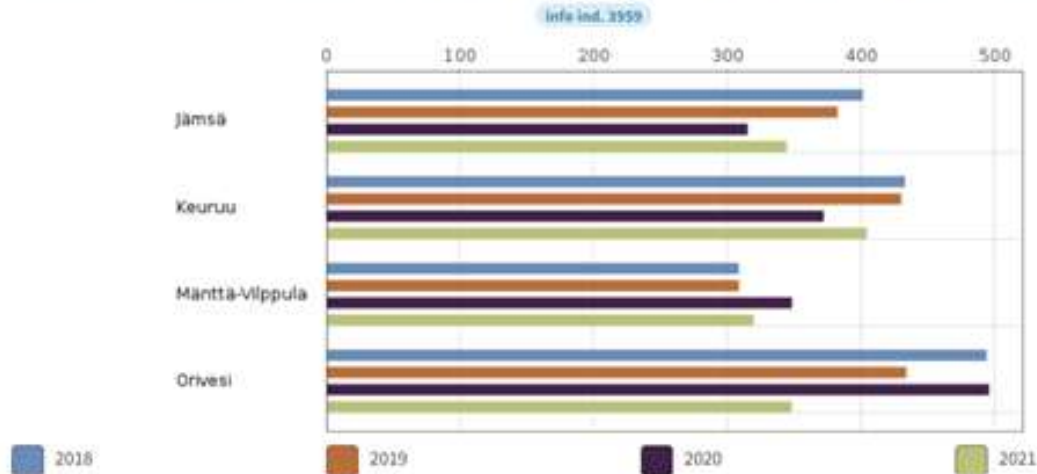
Ikäihmiset

Mänttä-Vilppulassa lähes puolet (48,2%) yli 75-vuotiaista asui vuonna 2021 yksin, mikä on edelleen verrokkikuntien suurin luku. Yksinasuvien osuus vastaavan ikäisistä kuntalaisista on pysynyt melko samana vuodesta 2017. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Omaishoidon tukea saaneiden 75 vuotta täyttäneiden hoidettavien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Mänttä-Vilppulassa on vuonna 2021 5,1 prosenttia. Määrä on hieman laskusuunnassa vuodesta 2019. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

65 vuotta täyttäneiden Mänttä-Vilppulalaisten kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot (tulosindikaattori, hyte-kerroin) ovat olleet kasvussa viimeisten vuosien aikana. Pieni lasku tapahtui vuonna 2021, jolloin hoitojaksojen määrä oli / 10 000 vastaavan ikäistä kuntalaista oli 319,5. Vuonna 2020 hoitojaksojen määrä/ 10 000 vastaavan ikäistä kuntalaista oli 321,9 kun se vuonna 2019 oli 308,7 hoitojaksoa. Hoitojaksojen määrät ovat selkeästi muuta Ylä-Pirkanmaata vähäisempiä. Vuoden 2020 nousu saattaa johtua koronapandemian vuoksi kuntouttavan päivätoiminnan sulusta tai itse koronan aiheuttamasta yleistilan laskusta sekä siitä aiheutuneista kaatumisista?

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

Kaikki ikäryhmät

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena vuoteen 2020 saakka, jolloin käyntimäärät laskivat myös jokaisessa verrokkikunnassa. Vuonna 2021 käyntejä tuhatta asukasta kohden oli 1749, joka näyttää olevan melko samana pysyvä luku. Nousua on tapahtunut verrokkikunnissa myös, paitsi Keuruulla. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Perusterveydenhuollon kouluterveydenhuollon käyntien määrä tuhatta 7-18-vuotiasta kohden on Mänttä-Vilppulassa kasvanut huomattavasti vuodesta 2019. Koronasta huolimatta resursointi on Mänttä-Vilppulassa ollut hyvä. Psykologien määrä on myös ollut hyvällä tasolla. Tavoitteiden mukaisesti on panostettu ennaltaehkäiseviin, matalan kynnyksen palveluihin. Oppilasmäärä on tasaisesti laskenut terveydenhuollon resurssien pysyessä samana. Mänttä-Vilppulassa kouluikäisten lääkärinvastaanotot on hoidettu osana kouluterveydenhuoltoa aiemman perusterveydenhuollon sijaan. Tämä osaltaan selittää vuoden 2020 korkeampaa lukemaa tilastossa. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Perusterveydenhuollon lastenneuvolakäyntien määrä laski vuonna 2021 Mänttä-Vilppulassa edelleen noin 60 käynnillä. Koko Pirkanmaan alueella käyntimäärät lisääntyivät, verrokkikunnissa tapahtui käyntimäärien lisääntymistä. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Poliisin tietoon oli tullut vuonna 2021 2,7 huumausainerikosta tuhatta asukasta kohden. Määrä on vähentynyt vuodesta 2020. Luku vaihtelee vuosittain. Vuosina 2017 ja 2019 vastaava luku oli 2,6 ja vuonna 2018 3,5. Koko Pirkanmaan verrattuna luku on lähes puolet pienempi. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

1 Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

TALOUS, HYTE-KERROIN JA ELINVOIMA

Tulot

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Valtionosuudet, % nettokustannuksista

Vuosikate, euroa / asukas

Vuosikate, % poistoista

Lainakanta 31.12., euroa / asukas

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

Verotulot, euroa / asukas

Vuoden 2022 verotulojen kertymä oli kokonaisuudessaan oli vm.fi mukaan 44,5 miljoonaa euroa. Verotulot nousivat vuodesta 2021, jolloin kertymä oli 39,5 miljoonaa euroa. Verotulojen korkeutta on selittänyt sekä kaupungin tuloveroprosentti, että asukkaiden palkkataso.

Verotulot asukasta kohden vuonna 2020 Mänttä-Vilppulassa oli 4323 ja vuonna 2021 4718.

Verrokkikuntiin nähden verotulot ovat olleet suurimmat vuonna 2021.

Erillisessä tilipäätöksessä käydään läpi tarkemmin talousasiat, mutta kaiken kaikkiaan talous on tiukka ja vaikutukset asukkaiden hyvinvointiin on myös arvioitava.

HYTE-kerroin

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Yhä useampi yläkouluikäinen kokee terveydentilansa huonoksi (tulosindikaattori, hyte-kerroin). Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisista 27.9 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi. Vuonna 2019 osuus oli 21,6 % ja vuonna 2017 11 %.

Korona-ajalla toisaalta voi olla vaikutuksia yleiseen terveydentilan kokemukseen.

Liikuntatottumukset, ylipaino ja ravitsemustilanne vaikuttavat yleiseen terveydentilan kokemukseen. Toisaalta juuri tämän ikäluokan ylipainoluvuissa oli tapahtunut parantumista. Yksinäisyys, ahdistuneisuus, kiusaamiskokemukset eli psyykinen hyvinvoinnin kokemukset ovat yhteydessä kaikkien terveydentilan kokemukseen. Saavatko nuoret riittävästi tukea ja apua matalalla kynnyksellä?

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, skaalattu HYTE-indikaattori

Ylipaino, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Vuonna 2021 noin 20% yläkouluikäisistä oli ylipainoisia. Ylipainoisten osuus on laskenut vuoteen 2019 verrattuna, mutta trendi on ollut nouseva vuodesta 2013 lähtien. Mistä johtuu huomattava lasku vuodesta 2019?

Lääkärilehden mukaan (16/2021) nuorten ylipainon ehkäisemiseksi on tärkeää tunnistaa ja ehkäistä ylipainoa lisääviä tekijöitä jo varhain sekä tunnistaa lapsia ja perheitä, jotka tarvitsevat erityistä tukea. Liikkumista ja terveellistä ravitsemusta edistävät toimet varhaiskasvatuksessa ja kouluissa tasoittavat perhetaustasta johtuvia eroja. Nuorten ylipainon ehkäisyssä tarvitaan yhteistyötä ja yhteiskunnallisia toimia.

Yhtymäkohtia ylipainoon on mm. aamupalan jättämisellä pois arki-aamuisin, koululounaan syömättä jättämisellä, liikkumattomuudella, koulukiusaamisella ja masennuksella.

<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperäistutkimukset/ylipainon-ja-elintapojen-yhteys-selittyy-osittain-nuoren-sosioekonomisilla-tekijoilla/>

Lapsuuden lihomiskehitystä tulisi seurata ja puuttua siihen, koska lapsuuden lihavuus on riskitekijänä sydän- ja verisuonitauteihin ja diabetekseen, mutta se ei ole rippumaton riskitekijä. Eli jos lihava tai ylipainoinen lapsi ei ole aikuisena lihava, sairastumisriski on sama kuin niillä, jotka eivät ole koskaan olleet lihavia. Valtaosa ylipainoisista lapsista on kuitenkin lihavia aikuisenakin. Arviolta 20 prosenttia ylipainoisista aikuisista on ollut lapsena ylipainoinen (<https://kestavakehitys.fi/seuranta/tulkinnat/-/blogs/terveyden-edellytykset-tyoikaisten-kuolleisuus-on-laskenut-mutta-monisairastavuus-lihavuus-ja-mielenterveysongelmat-ovat-lisaantyneet>).

Ylipaino, skaalattu HYTE-indikaattori

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Yhteiskuntaan ja työelämään kiinnittyminen on vaikeampaa niille nuorille, jotka eivät peruskoulun jälkeen suorita toisen asteen koulutusta. Hyvinvointiongelmien tiedetään usein kasautuvan: peruskoulun jälkeistä jatkotutkintoa vaille jäävillä nuorilla on enemmän toimeentulon ja mielenterveyden ongelmia. Yhtenä syynä koulutuksen ulkopuolelle jäämisessä voi olla nuoren päihteiden käyttö. Koulutuksen ulkopuolelle jääminen voi vastaavasti altistaa päihteiden käytön lisääntymiselle.

Laajennettu oppivelvollisuus astui voimaan vuonna 2021. Lakia sovellettiin ensimmäisen kerran niihin oppivelvollisiin, jotka keväällä 2021 olivat perusopetuksen 9. luokalla (pääosin vuonna 2005 syntyneet).

Jatkossa oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto).

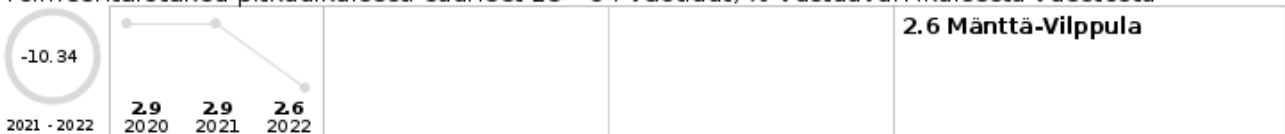
Oppivelvollisuusiän nostaminen 18 vuoteen ja oppivelvollisuuden laajentaminen toiselle asteelle edellyttää sen varmistamista, että kaikilla perusopetuksen päättävillä on toisen asteen opinnoissa tarvittavat tiedot, taidot ja osaaminen. <https://okm.fi/oppivelvollisuuden-laajentaminen>

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24 vuotiaiden osuus oli Mänttä-Vilppulassa vuonna 2019 7,4 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä oli matalin vertailukuntiin verrattuna. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorien määrä vastaavan ikäisestä väestöstä oli vuonna 2021 koko Pirkanmaan alueella 6,1%. Mänttä-Vilppulassa 7,8% (yht 46 hlöä), Jämsän, Keuruun ja Oriveden prosenttiosuudet olivat suuremmat. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla. Mikä on aiheuttanut noususuunnan jälleen? Vaikuttaako koronan jälkitilanne edelleen, nuoret jäivät sivuun palveluista ja opiskelu oli pääosin etänä, onko paluu ollut vaikeaa?

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

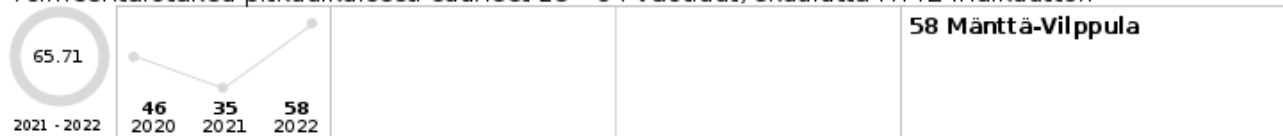
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Toimeentulotukea saavien 25-64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut kaupungissamme. Vuodesta 2018 sen osuus on ollut korkeampi Mänttä-Vilppulassa kuin verrokkikunnissa. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavien 25-64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä on pysynyt samalla tasolla (2,8 %) 2018 lähtien ja laskenut vuodesta 2015 (3,2 %).

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiaiden määrässä ei ole Mänttä-Vilppulassa tapahtunut suurta muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2021 osuus oli 11,0 % ja vuonna 2020 osuus oli 10,8 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Osuus oli kuitenkin korkein verrokkikuntiin (n. 8 %) verrattuna. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Sairauspoissaolojen seuraaminen on tärkeää, sillä ne ennustavat merkittävästi pitkäaikaisemman työkyvyttömyyden ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen riskiä. Poissaoloihin ja niiden syihin pitäisi pyrkiä puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa työkyvyn pysyvän menettämisen ehkäisemiseksi. Nousua on tapahtunut paljon mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saavien joukossa. Uutisointia on ollut liiallisten työpaineiden kokemisen vuoksi, toisaalta sosiaalinen media luo painetta. Yhteiskunta on muuttunut vaativammaksi, opiskeluvaihto on oltava valmiina yhä aikaisemmin. Miten onnistutaan työn ja vapaa-ajan sekä perheen yhteensovittamisessa. Millaista matalan kynnyksen tukea ja apua on saatavilla? Kelan mukaan poissaolojen nouseva trendi erityisesti nuorilla ja varhaiskeski-ikäisillä on huolestuttava, sillä näissä ryhmissä työuraa pitäisi olla vielä paljon jäljellä. Mielenterveysperusteet ovat suuri syy myös työkyvyttömyyseläkettä saavilla, joten ennakoitiin olisi myös tässä tärkeää.

Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, skaalattu HYTE-indikaattori

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä

65 vuotta täyttäneiden Mänttä-Vilppulalaisten kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset ovat olleet kasvussa viimeisten vuosien aikana. Pieni lasku tapahtui vuonna 2021, jolloin hoitajaksojen määrä oli / 10 000 vastaavan ikäistä kuntalaista oli 319,5. Vuonna 2020 hoitajaksojen määrä / 10

000 vastaavan ikäistä kuntalaista oli 321,9 kun se vuonna 2019 oli 308,7 hoitojaksoa. Hoitojaksojen määrät ovat selkeästi muuta Ylä-Pirkanmaata vähäisempiä. Vuoden 2020 nousu saattaa johtua koronapandemian vuoksi kuntouttavan päivätoiminnan sulusta? Ihmiset jäivät ilman ennaltaehkäisevää kuntoutusta tai voi johtua myös koronasta itsestään, sairauden vuoksi tapahtunut yleistilan lasku ja kaatuminen?

UKK instituutin mukaan kaatumisiin vaikuttavat pitkäaikaissairaudet, niiden huono hoitotasapaino sekä akuutit sairaudet, tuki- ja liikuntaelimestön huono kunto, ravitsemustila, aistien puutokset, inkontinenssi, kaatumisen pelko, heikentynyt lihasvoima ja kivut. Tasapainon säätelyjärjestelmän osissa tapahtuu muutoksia ikääntymisen myötä, kuten näön heikkenemistä, kehon asentoa tai alustaa aistivien reseptorien heikkenemistä ja sisäkorvan tasapainoelimen toiminnan heikkenemistä. Muita vaikuttavia tekijöitä ovat mm. lääkitys, alkoholin käyttö, jalkineet, kodin ja kodin ulkopuoliset vaaranpaikat.

Ennaltaehkäisevien toimien kuten, liikunnan, sosiaalisen kuntoutuksen sekä riskikartoitusten, oikean lääkituksen ja ravinnon tärkeys korostuu kaatumisten ehkäisyssä ja näihin on kiinnitetty Mänttä-Vilppulassa huomiota ja kehitetty toimintamalleja. Mänttä-Vilppulassa on tällä hetkellä lääkäreinä geriatreja, mikä on mahdollistanut sen, että lääkesuunnittelussa otetaan huomioon kaatumisille altistavien lääkkeiden minimoiminen ikäihmisillä. Paikkakunnalla toimii mm. tasapainoryhmä, kotikuntoutus ja kuntouttava päivätoiminta ja liikuntaa tuetaan taloudellisesti. Vuonna 2023 ikääntyneiden kuntouttava päivätoiminta siirtyy hyvinvointialueelle ja se tuo muutoksia nykyisen palvelun kohdeasiakkaille.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä, skaalattu HYTE-indikaattori

Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista

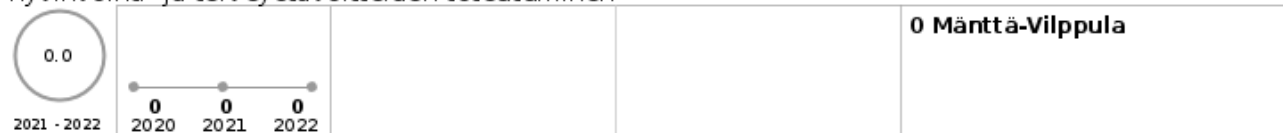
Valtuusto saa vuosittain tiedon Mänttä-Vilppulassa.

Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista

Mittarit on määritelty vuosittain sekä laajassa hyvinvointisuunnitelmassa ja -kertomuksessa.

Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen

Tarkastuslautakunta on kokoontunut 4/2023 käsittelemään vuoden 2022 tuloksia yhdessä hyvinvointikoordinaattorin kanssa.

Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä

Vuonna 2022 on ollut osa-aikainen nimetty henkilö, tämä muuttuu vuonna 2023 kokoaikaiseksi tehtäväksi.

Kunnan palveluluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Asiakasraati (Mäntänvuoren terveys), järjestöfoorumi, kumppanuuspöytämalli, erilaiset kuntalaiskyselyt ovat olleet käytössä.

Mänttä-Vilppula osallisuuskysely 9/22

Nuorisokysely 6/22

Mänttä-Vilppula strategiakysely 5/22

Pirkanmaan kulttuuribarometri 3/22

Järjestöyhteistyökysely 2/22

Seutukaupunkitutkimus 2/22

Hyvinvointialueen strategiakysely 1/22

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa

Tätä arvioidaan vuosittain ja tilastoidaan. Kysytty THL:stä miksi luku näkyy nollana, vastaukset on kerätty keväällä 2022.

Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen

Toteutunut Järjestöfoorumi

Järjestötapahtuma/kylätapahtuma 9/22

Toteutuu vuosittain. Järjestöfoorumi on ollut 17.3.2022, mukana oli 38 eri toimijaa/järjestöä ja yhteensä n. 60 osallistujaa.

Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille

Harrastustakuu: Vähävaraisten perheiden lasten harrastaminen urheiluseuroissa toteutettu liikuntapalveluiden budjetista (käytetty 80 % sidotusta rahasta). Huom! Päätöksen tuen tarpeesta tekee sosiaalityö liikuntapalveluiden antaman talousresurssin mukaisesti.

Avustus on käytetty joka vuosi kriteerien mukaisesti. Lajeina on ollut enimmäkseen jääkiekko, jalkapallo ja ratsastus. Tämä avustusmuoto on ollut vähävaraisille perheille erittäin tärkeää.

Vaikutukset ovat myös tulevien vuosien liikuntatottumuksiin, sitä kautta myös nuorten hyvinvoinnin kokemukseen ja ylipainoon (hyte-kertoimia). Tämä on yksi prosessi-indikaattori suoraan: liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella olevat lapset ja kohdennettu tarjonta heille.

Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin

Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Käytössä ovat liikuntareseptit, harrastustakuu, Harrastamisen Suomen malli, elintapaohjaus, liikuntamahdollisuudet jne. Yhteistyö on ollut sujuvaa.

Kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus

Huomattava lasku vuodesta 2020. Tehdään 3 vuoden välein.

Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa

Kaupunkiin laadittu oppilas- ja opiskeluhuollon käsikirja, jossa on ohjeistus. Puuttumisen portaat on käytössä kaikissa kouluissa. WilmaRobotin myötä seuranta on tehty helpoksi, sillä robotti ilmoittaa, kun eri portaat ylittyvät. Seurannasta huolimatta poissaolot ovat lisääntyneet edelleen. Merkittävä syy tähän on korona-aika, jonka myötä kynnys kotiin jäämiseen madaltui ja nykyään jäädään kotiin pienemmistä syistä kuin ennen koronaa. Myös syrjäytymistä on tapahtunut. VYK=

poissaolot v 2021: 9210 (luvattomia 166), V 2022: 13 423 (luvattomia 296). KYK=v 2021: 9562 (luvattomia 211), v 2022: 13 198 (luvattomia 362).

Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit

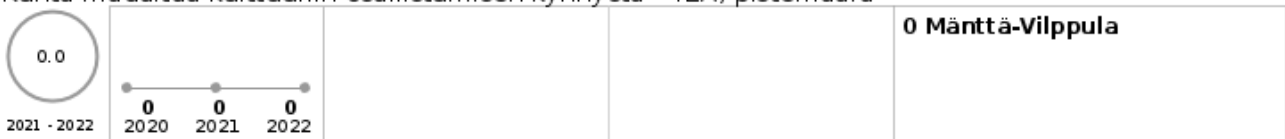
Liikuntavälitunnit ovat käytössä kaikissa kouluissa. Tämä ohjaa myös elintavoissa liikuntatottumuksen muodostumiseen osaltaan, lisää toisaalta ryhmäytymistä kouluissa, voi olla merkitys myös ylipainoon.

Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

Lasku vuodesta 2020. Selvitetty tätä koulun ruokapalveluista. Poimintakyselyt menneet rehtoreille. Mitä tehdään toisin kuin vertailukunta Jämsässä? Kouluruokailusuositus on käytössä, sekä kyselyt oppilaille on tehty ruokatoiveista. Välipalat ovat tarjolla aamupäivä- ja iltapäiväkerhoissa suunnitellusti.

Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä - TEA, pistemäärä

Teaviisari poiminta tehdään joka toinen vuosi, seuraava tekoaika kevyällä 2023. Vuonna 2022 Kuppi-pilottihanke, jossa tarjottiin kulttuurilähetettä syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

Tulosindikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Tulosindikaattorien keski-arvossa tapahtunut nousua.

Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo (HYTE-kerroin)

Prosessi-indikaattorien keski-arvossa tapahtunut laskua.

HYTE-kerroin, 0 - 100

HYTE-kerroin euroa / asukas

Hyte-kerroin hieman laskenut.

HYTE-kerroin, 1 000 euroa

Elinvoima

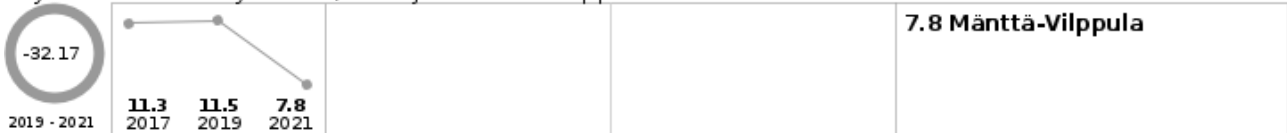
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kouluterveyskyselyn mukaan itsensä usein yksinäiseksi tuntevien 4. ja 5. luokan oppilaiden osuus oli kasvanut vuonna 2021 4,3 prosenttiin (2,1 % v. 2019).

8. ja 9. luokan oppilaiden keskuudessa yksinäisyyden kokemus nousi vuonna 2021 13 prosenttiin (10,8% v 2019). Yläkouluikäisillä tytöillä yksinäisyyden kokemus oli huomattavasti yleisempää kuin pojilla. Vuonna 2021 lukema oli 17,9% (17,2% v 2019).

Aiempaa useampi yläkouluikäinen sen sijaan kokee, että heillä on läheinen ystävä, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti lähes kaikista omista asioista; Niiden 8. Ja 9. luokkalaisten määrä jolla ei ole yhtään läheistä ystävää on vähentynyt vuonna 2021. Vuonna 2021 osuus oli 7,8 %, kun vuonna 2019 se oli 11,5 %. Suurimmalla osalla lapsista ja nuorista yksinäisyyden tunne on ohimenevää ja usein paras kaveri löytyy ja tunne porukkaan kuulumisesta palautuu.

MLL mukaan ystävyysuhteissa opitaan huomioimaan toisia, opitaan jakamaan. Riidat ovat sekä ystävyuden uhka että haaste opetella selvittämään erimielisyydet. Ystävydessä opitaan tuntemaan toista, viihtymään yhdessä, keksimään kiinnostavaa tekemistä ja luottamaan toiseen. Samalla harjaannutaan selviämään pettymyksistä. Ystävyysuhteet lisää oman hyvinvoinnin ja onnellisuuden kokemusta.

Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Yhä useampi yläkouluikäinen kokee terveydentilansa huonoksi (tulosindikaattori, hyte-kerroin). Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokkalaisista 27.9 % koki terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi. Vuonna 2019 osuus oli 21,6 % ja vuonna 2017 11 %.

Yhteys ravitsemukseen, liikuntaan, henkiseen hyvinvointiin, harrastuksiin, päihteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Huomiota on kiinnitettävä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavan ikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut (-2020)

Koulu

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET - Yhteenveto

Terveelliset elintavat opitaan lapsuudessa parhaiten ja silloin ne jäävät arkeen myös nuoruudessa ja aikuisuudessa. Kaikki ennaltaehkäisevä työ on halvempaa ja helpompaa kunnalle ja hyvinvointialueelle kuin hoidolliset toimenpiteet.

Henkinen hyvinvointi vaikuttaa myös yleiseen terveydentilan kokemukseen. Liikunta- ja ruokailutapojen merkitys on korostunut myös mielenterveyden haasteissa esimerkiksi masennuksessa.

NUORET JA NUORET AIKUISET Elintavat, elämänlaatu ja osallisuus

Ei yhtään läheistä ystävää, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Niiden nuorten määrä, jolla ei ole yhtään läheistä ystävää on kasvanut vuonna 2021 ollen ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla 12,3 % (9,9 % v.2019) ja lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla 18,2 % (12,8 % v.2019). Määrät ovat korkeammat vertailukuntiin verrattuna. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Ei yhtään läheistä ystävää, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

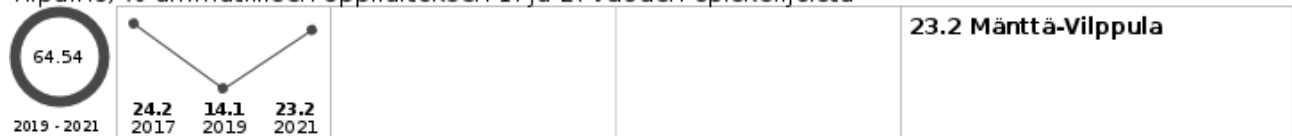
Ylipaino, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Ylipaino oli laskusuuntainen 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa 2020. 2019 luku oli huomattavasti suurempi, onko toisen asteen nousu vuonna 2020 johtunut siitä, että vuoden 2019 yläkoululaiset ovat siirtyneet toiselle asteelle?

Toisaalta lukiolasiten turvallisuuden liittyvät asiat, väkivallan kokemus ja keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa, voivat näkyä myös elintapatottumuksissa.

Ylipaino, % ammatillisen oppilaitoksen 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä (THL)

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Keskusteluvaikeudet ovat lisääntyneet huomattavasti vuodesta 2019 lukio-opiskelijoiden ja vanhempien kesken. 2019 5,8 % ilmaisi vaikeuksista ja vuonna 2021 luku oli 11,4 %. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista luvaut olivat pienemmät vuonna 2021 (9,5 %). Tällä on vaikutusta mm yleiseen hyvinvointiin, jopa ylipainoon.

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Väkivaltakokemuksessa on tapahtunut nousua ja se on Pirkanmaan alueen suurin! Vuonna 2019 14,0 % lukiolaisista oli kokenut väkivaltaa ja vuonna 2021 luku oli jo 18,2 %. Luku oli huomattavasti suurempi kuin vertailukunnissa ja ammattioppilaitoksen opiskelijoilla. Suoraan verrannollinen keskusteluvaikeuksiin vanhempien kanssa.

Kuinka paljon liittyy työikäisten mielenterveysperusteisesti sairauslomaluokuihin? Onko työikäisillä vanhemmilla voimavaroja tai kykyjä kohdata aikuistuva nuori?

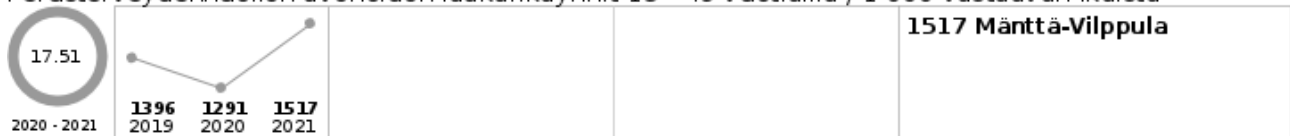
NUORET JA NUORET AIKUISET - Yhteenveto

Huolestuttavaa on lukiolaisten kokemus väkivallasta sekä keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa. Tulokset ovat vuodelta 2021 kerättyjä, osa vastaajista on saattanut jo lopettaa lukion. Onko näitä tuloksia käsitelty oppilashuoltoryhmissä tai opiskeluyhteisössä?

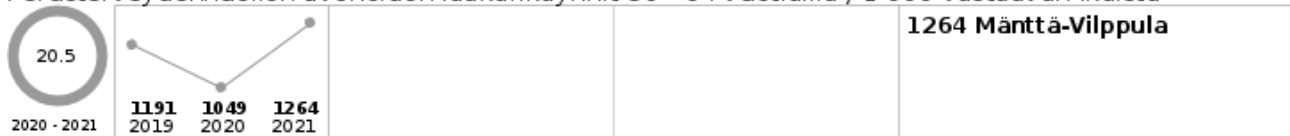
TYÖIKÄISET

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 49-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 50 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavan ikäistä

TYÖIKÄISET - Yhteenveto

Väestön yleisimpiä sairauksia ovat sydän- ja verisuonitaudit, tuki- ja liikuntaelinsairaudet ja syövät. Työikäisen väestön työkykyongelmien ja ikääntyvän väestön toimintarajoitteisuuden yleistyminen on lisääntynyt valtakunnallisesti. Epäterveellisen ravitsemuksen merkitys tarttumattomien tautien riskitekijänä katsotaan olevan merkittävämpi kuin liikkumattomuuden, alkoholin ja tupakoinnin yhteensä. Vuonna 2020 terveyden edellytyksiin vaikutti merkittävästi myös covid-19-pandemia. Psykkinen kuormittuneisuus yleistyy; eniten psyykkistä kuormittuneisuutta kokevat valtakunnallisesti työikäiset naiset, vähiten yli 65-vuotiaat miehet. Psykkinen kuormittuneisuus vaikuttaa hyvinvointiin ja osallisuuteen. Psykkinen kuormittuneisuus vähentää luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja osallistumiseen yhteiskunnallisesti. Kuormittunut ihminen voi jäädä syrjään sosiaalisesta elämästä voimavarojen kuluessa ensisijaiseen selviytymiseen.

			2020	2021	2022
Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista info ind. 3218	Mänttä-Vilppula	yhteensä	4,0	4,4	4,4
Tuki- ja liikuntaelinten- sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista info ind. 682			2,5	2,6	2,6
Verenkiertoelinten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16 - 64-vuotiaista info ind. 3449			0,4	0,4	0,4

IKÄIHMISET

Opiskelu, työ ja toimeentulo

Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

Yksinasuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä asuntoväestöstä

Mänttä-Vilppulassa lähes puolet (48,2%) yli 75-vuotiaista asui vuonna 2021 yksin, mikä on edelleen verrokkikuntien suurin luku. Yksinasuvien osuus vastaavan ikäisistä kuntalaisista on pysynyt melko samana vuodesta 2017. Vuoden 2022 tilastoa ei ole saatavilla.

Yksinasuminen saattaa lisätä taloudellisia huolia, syrjäytymistä ja jopa kaatumisia.

IKÄIHMISET - Yhteenveto

Koska väestö ikääntyy, on tärkeää, että panostetaan ennaltaehkäiseviin toimintoihin. Näitä eivät järjestä pelkästään sote-palvelut vaan yhä enemmän osallistetaan järjestöjä ja muita toimijoita

mukaan toimintaan. Asukkaille mahdollistetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta mm. liikuntamahdollisuuksin ja elintapaohjauksella.

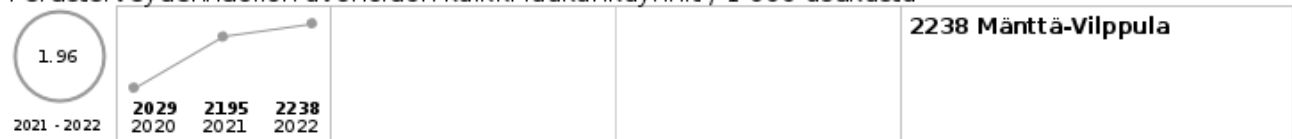
KAIKKI IKÄRYHMÄT

Poliisiin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntien määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena vuoteen 2020 saakka, jolloin käyntimäärät laskivat myös jokaisessa verrokkikunnassa. Vuonna 2021 käyntejä tuhatta asukasta kohden oli 1749, joka näyttää olevan melko samana pysyvä luku. Nousua on tapahtunut verrokkikunnissa myös, paitsi Keuruulla.

KAIKKI IKÄRYHMÄT - Yhteenveto

Kaikissa ikäryhmissä korostuu ennaltaehkäisy. Sotepalvelut siirtyvät vuonna 2023 hyvinvointialueelle.

Asukkaita on entistä enemmän osallistettava ja motivoitava oman hyvinvoinnin ylläpitämiseen. Matalan kynnyksen osallistumista on lisättävä.

2 Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

[arviointi suunnitelmasta 2022.pdf](#)

OSA II HYVINVOINTISUUNNITELMA VUODELLE 2023

Laaja hyvinvointisuunnitelma on tehty vuosille 2021-2025. Edelleen sen painopisteet ovat alueellisen hyvinvointisuunnitelman mukaiset: elintavoilla fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia, hyvinvointia kulttuurista, viihtyisä ja turvallinen elinympäristö sekä osallisuus, vaikuttaminen ja vaikuttavat palvelut.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteina ovat:

- 1 Lisätään lasten ja nuorten ruokailoa ja parannetaan ruokatottumuksia
- 2 Tuetaan vanhemmuutta
- 3 Parannetaan ikäihmisten toimintakykyä
- 4 Edistetään kuntalaisen mielen hyvinvointia ja yksilön elämänhallintavalmiuksia
- 5 Vähennetään päihdeongelmaa
- 6 Edistetään omaehtoista liikkumista
- 7 Luodaan kulttuurihyvinvoinnin palveluohjaukselle rakenteet tasapuolisen saatavuuden edistämiseksi
- 8 Kulttuurikasvatus varhaiskasvatuksesta lukioon
- 9 Edistetään lähiympäristöjen kehittämistä esteettömiksi ja turvallisiksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustaviksi
- 10 Vaikutetaan päätösten ennakoarviointimenettelyn kautta
- 11 Edistetään osallisuutta
- 12 Edistetään yhteiskehittämisen menetelmien käyttöä ja asiakaspalalautejärjestelmien / asiakaskokemusten tulosten hyödyntämistä
- 13 Otetaan käyttöön vaikuttavat menetelmät ja toimintamallit
- 14 Turvataan ennaltaehkäisevien palveluiden saatavuutta, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta.

3 Strategian painopisteet ja linjaukset

Mänttä-Vilppulan kaupungin strategiaohjelma on laadittu vuosille 2022-2032. Siinä määritellyt arvot ovat: rohkeasti-luovasti-yhdessä.

Tavoitteena Mänttä-Vilppulassa on olla taloudellisesti tasapainoinen kaupunki, yhtenäinen ja yhteisöllinen taidekaupunki sekä elinvoimainen ja osaava koulutuskaupunki. Strategiaan on määriteltä mittarit, joilla tavoitteiden toteutumista seurataan. Visiona on sujuva elämä ja elinvoima. Tätä tukee myös hyvinvointisuunnitelman painopisteet sekä tavoitteet.

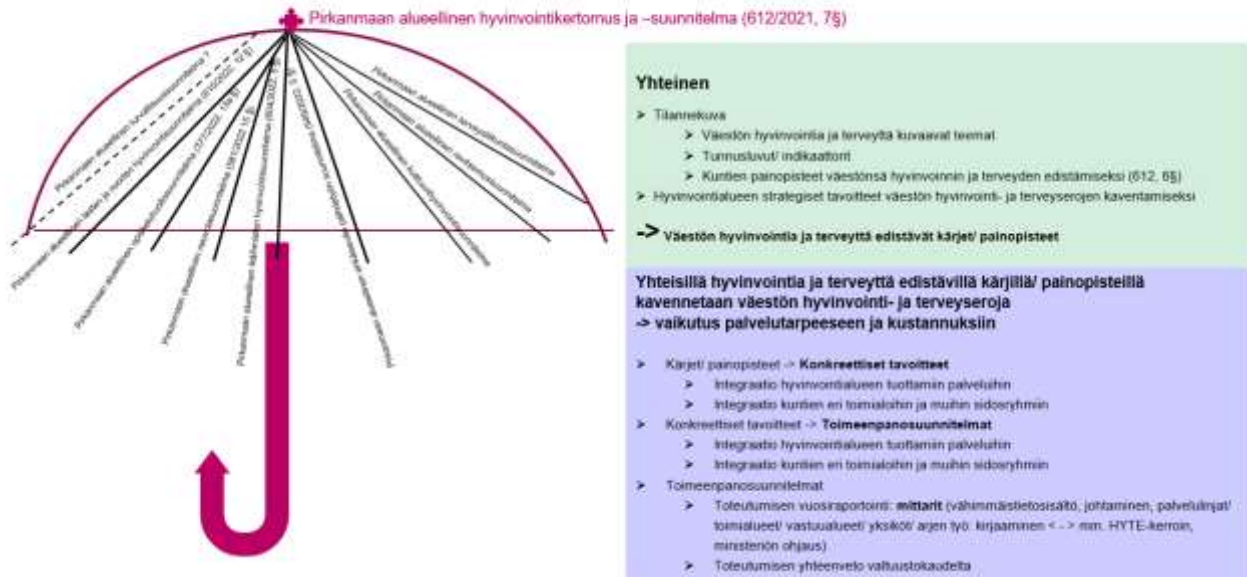
4 Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Mänttä-Vilppulassa on jo osallisuusohjelma käytössä ja sen suunnitelma valmiina. Oppilashuollon käsikirja on luotu vuonna 2021 sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2021-2024, perusopetuksessa on myös laadittu oma turvallisuussuunnitelma. Opiskeluhuollon kaupunkitasoinen suunnitelma on laadittu vuosille 2023-2024. Yleinen valmiussuunnitelman luonnos on julkaistu 28.2.2023. Kotouttamisohjelma on laadittu 2021, joka odottaa päivittämistä, kun lakimuutos etenee. Tekniset palvelut osaltaan tekevät keskustojen alueiden suunnitelmia. Ehkäisevän

päihdetyön suunnitelma on alustavasti laadittu, mutta sitä ei ole vielä julkaistu. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa on aloitettu.
Hyvinvointialue tekee parhaillaan omia suunnitelmia

Pirkanmaan strategiset alueelliset HYTE-asiakirjat

Pirkanmaan
hyvinvointialue

5 Hyvinvointisuunnitelma

Tällä hetkellä murrosvaiheessa hyte-kertoimet määrittelevät suunnitelman tavoitteita vuodelle 2023. Uusi hyvinvointikoordinaattori on aloittanut vasta maaliskuussa 2023.

Kunnan Hyte- kerroin indikaattorit

Prosessi-indikaattorit	
Kantatietojen elintapojen raportointi	Väestölle raportoimien vuosittain väestön elintapoja ja niissä tapahtuneita muutoksia
Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä kuvaavat mittarit	Kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmassa määritellään vuosittain mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvointia ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista
Hyvinvointi- ja terveyskriteerien toteutuminen	Taloussuunnitelman tekemisessä arviointikriteeriosassa arvioidaan valtuustokauden kunnan hyvinvointi- ja terveyskriteerien toteutuminen
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osuuskriteerit	Kunnassa toteutetun edistämisen suunnitelmien ja vastaavien, joka koostuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisyksistä
Asiakkaat ja tilit	Kunnan palveluiden suunnittelusta kehittämisestä työlliyttäen asiakasraateja/foorumia
Lasten ja nuorten ikä- ja aktiivisuuden raportointi	Lasten ja nuorten ikä- ja aktiivisuutta raportoidaan vuosittain hyvinvointikriteeriosassa tai vastaavassa
Seuraukset, yhdistysten ja kunnan yhteiskokous	Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurujen ja yhdistysten yhteiskokoukseen
Kokoukset ja ikäryhmät lapsille ja nuorille	Kunnassa järjestetään kokouksia ikäryhmittäin liikuntaseurajärjestöjen ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
Väestön ennakkoarviointi (EVA)	Likunnan edustajista vastaavat viranhaltijat osallistuvat valmistella olevien lausuntojen/esitysten vaikutusten ennakkoarvioinnin (EVA)
Lähihoitojen edistämisen poikahallinnoinnin työt	Kunnassa toimii poikahallinnoinnin työryhmä, jossa käsitellään lähihoitojen edistämistä
Kouluympäristön ja -yhteisön tarkastus	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, jossa kouluympäristön turvallisuuden ja laatuolosuhteiden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus on tehty terveyskriteeriosassa edellyttämällä aikavälillä kolmen vuoden välein
Oppilaiden ponnaisot	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, jossa ponnaisotien kokonaismäärä on tiedossa
Lähihoitojen	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, jossa on käytössä pöytäkirjallisuus
Koulunokkaiden osuus	Oppilasmäärällä painotettu keskiarvo kunnan peruskouluista, jossa noudatetaan koulunokkaiden osuutta (2006, 2017) koulukuntaan ja väestöön järjestämissä
Kunta tuetaan kulttuurin osallistumisen kysymyksiä	Kulttuurin osallistumista edistämällä kunta järjestää itse tai taloudellisesti tukee toimintaa, jota nautitaan kulttuurin osallistumisen yhteydessä

Pirkanmaan hyvinvointialue

Tulos-indikaattorit

- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64 -vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.

Vuoden 2023 yksi muutoksista on ollut ikääntyneiden kuntouttavan päivätoiminnan kriteerien tiukentuminen. Tällaisenaan kuntouttava päivätoiminta on hyvinvointialueelle kuuluvaa kuntouttamistyötä. Kunnalle jää terveyden edistäminen sekä muutoin ennaltaehkäisevä toiminta. Ennaltaehkäisevillä toimilla vaikutetaan myös kaatumisista johtuviin hoitajaksoihin ja niiden määrään. Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma on saatava näkyväksi myös osana hyvinvointisuunnitelmaa. Järjestöjen tekemä paikallinen työ on korvaamatonta ja sitä on ikääntyneillekin tarjolla paljon Mänttä-Vilppulassa: liikuntaa, retkeilyä, muistiryhmää, musiikkiharrastuksia yms.

Ennaltaehkäisevään toimintaan on kehitettävä uusia toimintamalleja sekä -tapoja. Sosiaalisen toimintakyvyn sekä fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseen luodaan vuonna 2023 uusia yhteistyömalleja ikääntyville. Uusia toimintamuotoja ovat Lähiklubi kokeilu, puistojumppat, toimintakyvyn testauspäivä, yhteistyö Liike kuntosaliryttäjän kanssa sekä Sarapihan ja Punatulkun kuntosalien käyttö omaehtoiseen liikuntaan ryhmämuotoisesti, vertaisvastuuohjaajan kanssa.

Mahdollisesti yhteisesti Mäntänvuoren terveyden kanssa järjestettävä gaala 75-vuotiaille, jossa myös saadaan aloitettua ikääntyneiden ennalta ehkäisevä päihdetyö. Miten päihdetyö näkyy esimerkiksi kiirevastaanotolla, onko käytäntönä puhalluttaa kaikki tapaturman vuoksi hoidettavaksi tulleet ikääntyneet asiakkaat tai miten kotihoidon piirissä kartoitetaan ikääntyvät päihteidenkäyttäjät?

Ehkäisevään päihdetyöhön luodaan erilaisia malleja: teemapäiviä tai luentoja eri ikäryhmille. Syksyllä 2023 suunnitteilla on avoin luento ikääntyneille päihteistä sekä QR-koodi kampanja kuntalaisille päihteistä geokätköily-tyylisesti. Eri paikkoihin viedään QR-koodeja, jotka ohjaavat päivän päihdefaktaan tai erilaisiin tietopankkeihin yms. Tätä samaa ideaa voisi jatkojalostaa mm.

kulttuurihyvinvointiin. Ehkäisevästä päihdetyöstä tiedotetaan valtuustoa ja päättäjiä kirjallisen materiaalin, päihdeavainindikaattorien sekä myös kokemusasiantuntijan avulla syksyllä 2023.

Yhteistyö eri toimijoiden: Mäntänvuoren terveys, Pirkanmaan hyvinvointialue, yksityiset toimijat sekä kolmas sektori, järjestöt, on saatava entistä saumattommaksi ja kuntalaisten hyvinvointiin tähtääväksi. Mukaan innostaminen yhteiseen ennaltaehkäisevään toimintaan säännöllisellä yhteydenpidolla ja ideoiden esittämisellä. Perhepalveluiden kehittäminen yhdessä sekä kohtaamispaikkatoiminnan aloittaminen vuonna 2023 on tärkeä osa toimintaa. Myös asiakkaiden ääni on saatava kuuluviin jo suunnitteluvaiheessa. Kohtaamispaikkatoimijat suunnittelevat yhteisen luennon tai esityksen kohderyhmälle ja osallistuvat mahdollisiin kuluihin yhdessä.

Nuorten osallisuuteen ja hyvinvointiin on panostettava, ehkäisevän päihdetyön alaryhmä järjestää vuonna 2023 poikkihallinnollisesti teemapäivän Vilppulan yhteiskoulussa yläkoululaisille. Muutoin ehkäisevän päihdetyön ryhmä on saatava käynnistettyä kunnolla vuoden 2023 aikana. Terveystilan huono kokemus yläkoululaisilla sekä ylipaino ovat tiiviissä yhteydessä elintapoihin. Liikuntaharrastusten edistämällä, etenkin liikuntaseuratoiminnan ulkopuolelle jääville, tulee tarjota edelleen mahdollisuus harrastaa ja osallistua. Matalan kynnyksen ohjaus sekä kouluruokailu ovat keinoja vaikuttaa terveellisien elintapojen omaksumiseen. Harrastusten ja tapahtumien avulla saadaan nuorille mielekästä muuta tekemistä kuin esimerkiksi päihteet. Yleinen asenne nuoria kohtaan on nostettava esiin: koetaanko nuoret häiriön aiheuttajina vai tärkeinä kuntalaisina?

Mänttä-Vilppulan tulevaisuuden ja kilpailukyvyn kannalta nuoret ja paluumuuttajat ovat avainasemassa. Miten saamme paremmin nuorten äänen kuuluviin? Yksi toimepide on tehdä kaikille toisen asteen koulutuksen päättäneille aikuistuvilla nuorilla Maaseudun sivistysliiton julkaiseman Ystävänä -kirjan kysely, kun kysely suoritetaan oppilaitoksessa, siihen saadaan myös vastauksia.

Kouluterveyskyselyn vastaukset ovat käytössä syksyllä 2023. Tulokset on käytävä välittömästi läpi ja mietittävä heti jo niihin mahdollisia ratkaisuja. Nuorten yleisesti huonoksi kokema terveydentila sekä ahdistuneisuuden lisääntyminen on valtakunnallisestikin merkittävä asia, johon tulee miettiä ratkaisuja.

Koulupoissaolot ovat lisääntyneet, joka suoraan voi johtaa syrjäytymiseen. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret on tavoitettava paremmin. Käyttöön on otettu varhaisen puuttumisen portaot, jonka tulokset nähtäneen vasta vuonna 2024.

Perusterveydenhuollon lainmukaiset ehkäisevät palvelut kuuluvat kaikille. Nuorten ja nuorten aikuisten palvelut määräytyvät tällä hetkellä pitkälti nuoren sosioekonomisen aseman mukaan; opiskelijoille kuuluu opiskeluterveydenhuolto, työssä käyville työterveyshuolto. Opiskelu- ja työterveyshuollon ulkopuolella oleville nuorille suunnattuja palveluja on vähän ja ne ovat usein hajanaisia. Ikäperusteisesti osalle heistä on tarjolla nuorille tarkoitettuja erillisiä palveluja ja toimintayksiköitä, osalle aikuisten palveluja. Palvelujen järjestämistä koordinoi harvoin mikään tietty taho, jolloin nuoren voi olla vaikea löytää hänelle kuuluvat palvelut tai hänelle tarjotaan päällekkäisiä palveluja. Tällä ryhmällä on osaltaan vaikutus tulevaisuudessa pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavien työikäisten ryhmään sekä toisaalta jo työkyvyttömyyseläkettä saavien ryhmään. Palvelujen toimintatavat tulee järjestää siten, että nuorten erityistarpeet otetaan huomioon. Se tarkoittaa helposti saavutettavia matalan kynnyksen palveluja, joissa nuorella on mahdollisuus fyysisen kohtaamisen lisäksi etäpalveluun, anonyymiin yhteydenottoon ja tukeen sekä palvelujen jalkautumiseen nuoren luokse. Tätä työtä on vahvasti aloitettu jo Mäntänvuoren terveyden palveluissa. Tavoittamiseksi on palveluissa hyvä ottaa käyttöön etsivä työote, jossa

pyritään löytämään niitä asiakkaita, jotka jättävät aikoja käyttämättä. Käytössä on ns. Sohvaamo – malli Vilppulassa, johon nuoria yritetään saada mukaan. Kelan kuntoutukset on huomioitava nuorten kohdalla säännönmukaisesti (Nuotti, Oma väylä, Teak, Taito).

Nuoren tilanne vaatii usein eri palvelujen tiivistä, hyvin organisoitua yhteistyötä. Nuoren suostumuksella tarvittavat palvelujen edustajat, kuten sote- ja työvoimapalvelut, selvittelevät nuoren kanssa hänen kokonaistilannettaan ja järjestävät tukea tai hoitoa. Nuorelle tulisi nimetä omatyöntekijä, joka koordinoi nuoren palvelujen yhteensovittamista.

Kaupungin sivujen uudistumisen myötä elintapatarjotin tulee paremmin esille, siinä on huomiotu ruokavalio, liikunta, lepo, päihteiden käyttö, henkinen hyvinvointi sekä kulttuurin vaikutus hyvinvointiin. Tasa-arvoisesti saatavilla oleva ennaltaehkäisevä toiminta on haaste, koska Mänttä-Vilppulan alue on laaja ja esimerkiksi julkista liikennettä on huonosti saatavilla. Asukkaat kokevat epätasa-arvoisuutta, mutta toisaalta Kolho-Pohjaslahti asukas- ja osallistujamäärät ovat olleet verrattain vähäisiä.

Talouden suunnittelussa on huomioitava, että hytetyö vaatii myös rahallista panostusta vaikka vapaaehtoistoimintaa olisikin tarjolla. Budjettiin on varattava rahaa niin ehkäisevälle päihdetyölle kuin yleiselle hyvinvointityöllekin. Mihin tulevat hyte-kerroin rahat suunnataan jatkossa?

[Suunnitelma 2023.pdf](#)

OSA III KÄSITTELY TOIMIELIMISSÄ

Hyvinvointikertomus on lähetetty hyvinvointiryhmälle kommentoivaksi. Hyvinvointiryhmä on kokoontunut 14.4.23. Johtoryhmälle sekä hyvinvointiryhmälle hyvinvointikertomus on lähetetty sähköisenä toukokuussa kaksi kertaa ja kesäkuussa kerran. Johtoryhmä on käsitellyt kertomusta 19.6.23.

Tietoja on kerätty kertomukseen huhtikuusta alkaen Mäntänvuoren terveydeltä, Pirhalta sekä omasta organisaatiosta.

6 Suunnitelman laatijat

hyvinvointikoordinaattori Kaisa Lipsonen

hyvinvointiryhmä:

Anne Heusala

Anitta Hietaniemi

Hanna-Maija Oksanen

Juhani Tolonen

Ville Keränen

hyvinvointityöryhmä:

Antti Korkka

Vuokko Hjelt

Julia Virtanen

Sanna-Riina Vuorenmaa

Jari Ahvenjärvi

7 Suunnitelman hyväksyminen toimielimissä